

HAGNAÐUR VIÐ STARFSEMI VIRK

ÚTREIKNINGUR MIÐAÐ

VIÐ ÁRIÐ 2013

UNNIÐ FYRIR
STARFSENDURHÆFINGARSJÓÐ,
VIRK
TALNAKÖNNUN HF.
ÁGÚST-OKTÓBER 2014

Inngangur

Vorið 2014 óskaði Vigdís Jónsdóttir, framkvæmdastjóri Starfsendurhæfingarsjóðs (VIRK), þess að Talnakönnun tæki saman skýrslu um sparnað af endurhæfingu í stað þess að vera á bótum bæði frá atvinnurekendum, sjúkrasjóðum, lífeyrissjóðum og Tryggingastofnun ríkisins. Verkið er unnið fyrir Starfsendurhæfingarsjóð.

Verkið var unnið sem hér segir: Fyrir lá skrá um alla einstaklinga sem útskrifuðust frá VIRK árið 2013. Um þá voru ítarlegar upplýsingar, meðal annars um kyn, aldur, lífeyrissjóð, starf, staða þegar starf VIRK byrjar og þegar einstaklingurinn útskrifast. Er þar átt við hvort menn eru í veikindafríi í vinnu, á sjúkra/slysadagpeningum, endurhæfingarlífeyri, örorkulífeyri og svo framvegis. Ekki lágu fyrir upplýsingar um laun hvers um sig, en hvaða lífeyrissjóði þeir eru í. Talnakönnun hefur upplýsingar um launakúrfur eftir kyni og aldri í nokkrum lífeyrissjóðum og þær upplýsingar voru notaðar til nálgunar á launum einstaklinganna. Alls voru upplýsingar um 899 einstaklinga sem útskrifuðust og þar af voru upplýsingar um lífeyrissjóði hjá 837 eða 93% hópsins. Fyrir þennan hóp voru reiknuð laun samkvæmt meðaltali einstaklinga úr viðkomandi lífeyrissjóðum. Einnig voru upplýsingar um hve lengi meðferðin tók hjá hverjum um sig. Út frá þessum upplýsingum er hægt að setja fram ýmsar niðurstöður um tap samfélagsins af veikindunum og hagnað af endurhæfingu. Útreikningar af þessu tagi geta aldrei verið annað en nálgun. Engu að síður eiga útreikningarnir að gefa til kynna hvort hagnaður sé af slíkri starfsemi.

Líta verður á verkefni af þessu tagi sem verkefni í þróun. Fyrir nokkrum árum þegar Talnakönnun kom fyrst að þessum vangaveltum voru gögn ekki nægilega góð til þess að á þeim mætti byggja. Úr því hefur nú verið bætt með myndarlegum hætti. Niðurstaðan gefur hugmynd um hagnað hinna ýmsu aðila af endurhæfingunni. Ekki er hægt að fullyrða hver sá hagnaður er upp á krónu, en útreikningarnir sem hér eru lagðir fram benda til þess að starfið sé mjög arðbært.

Mikilvægt er að kennitölur af þessu tagi verði unnar árlega og í framhaldinu má búast við því að smám saman verði skýrara hvert hið raunverulega virði er af endurhæfingunni.

Af hálfu Talnakönnunar hafði Benedikt Jóhannesson umsjón með verkinu.

Reykjavík 7. október 2014,

Benedikt Jóhannesson

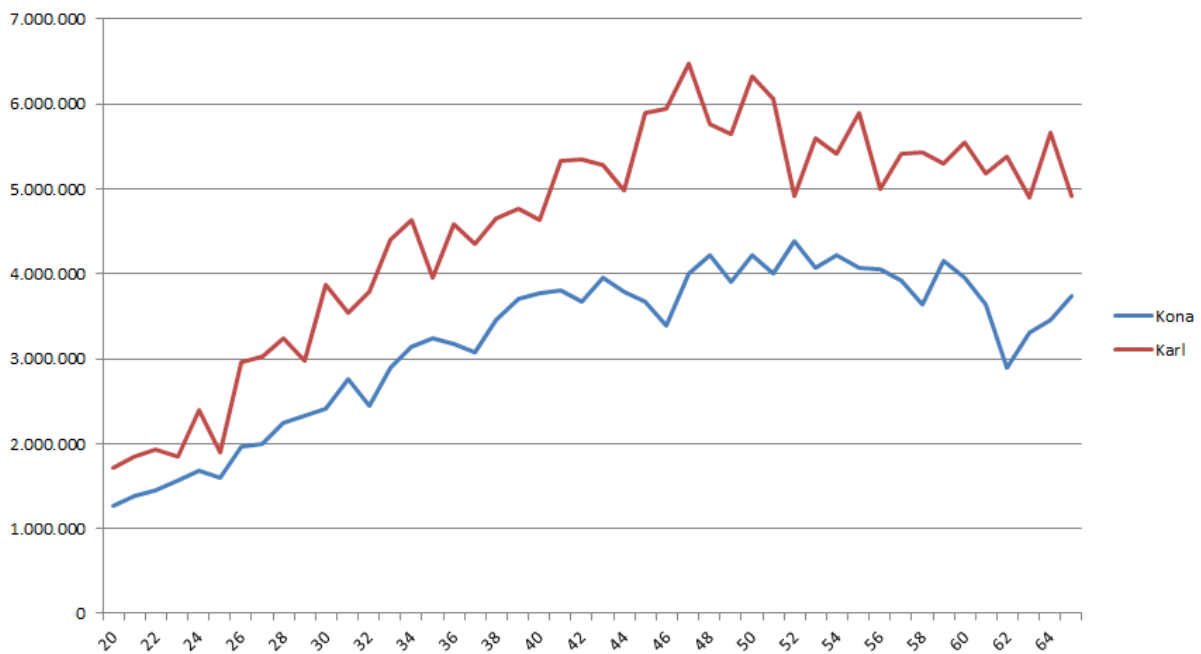
Verkefnið

- ▶ Hugmyndin er að reyna að finna mælikvarða á sparnað af starfsemi VIRK sem taki mið af raunverulegum árangri undanfarin ár.
- ▶ Starfsemi eins og VIRK sýnir í bókhaldi fyrst og fremst kostnað, en árangurinn, sem felst í því að flýta endurhæfingu, stytta tímabil óvinnufærni og minnka tíðni örorku, er ekki mældur til fjár.

Gögn

- ▶ Gögn fengust frá VIRK yfir alla þá sem útskrifuðust árið 2013, alls 899 einstaklinga
- ▶ Þar komu fram helstu lýðfræðilegar upplýsingar eins og aldur, kyn, menntun, hjúskaparstaða, starf og fleira.
- ▶ Ekki komu fram upplýsingar um laun, en þau voru metin skv. meðallaunum í þeim lífeyrissjóði sem einstaklingurinn var skráður í.

Mynd 1: Launaferlar þeirra sem njóta þjónustu VIRK eftir kyni og aldri

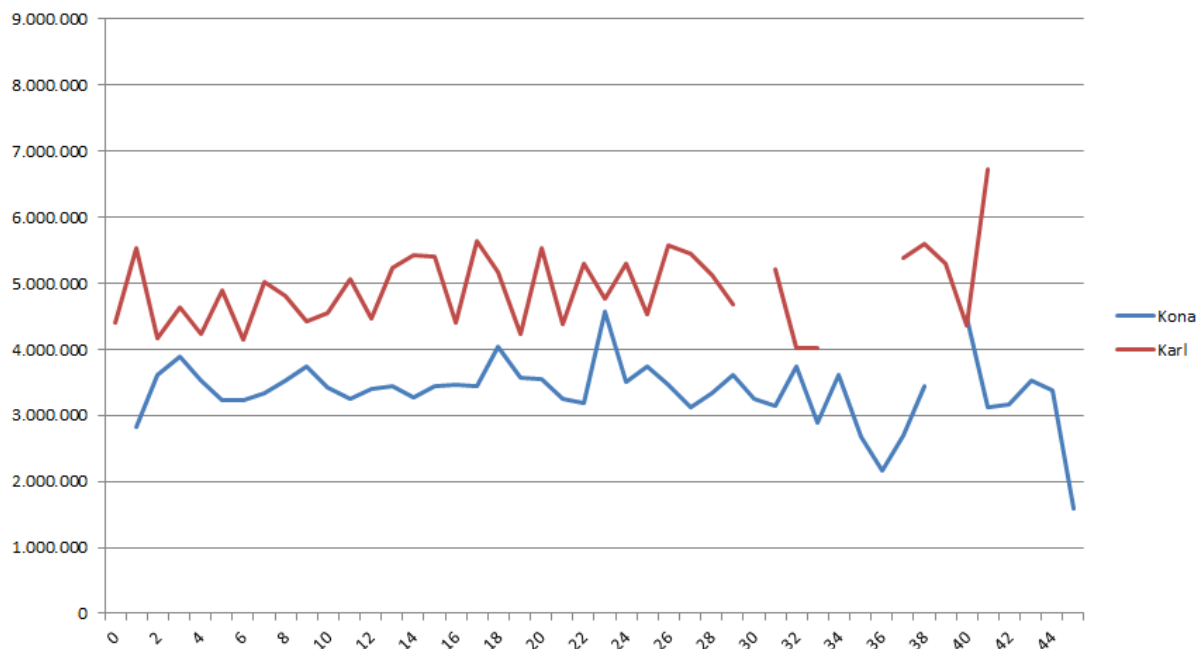

Útreikningar Talnakönnunar.

- ▶ Mynd 1 sýnir svipaða mynd og sjá má í flestum lífeyrissjóðum, þ.e. tekjur aukast til 45 ára og lækka lítillega eftir það. Karlar eru með hærri tekjur en konur.
- ▶ Rétt er að leggja áherslu á að hér er ekki m.v. raunverulegar tekjur þessara einstaklinga heldur reiknaðar meðaltekjur eftir aldri og kyni út frá því í hvaða lífeyrissjóði þeir eru. Laun voru áætluð um 837 einstaklinga eða 93% hópsins.

Gerðar voru ýmsar prófanir á gögnunum og ekkert benti til þess að í þeim væru neinar meiriháttar villur. Sett var fram sú kenning að ef til vill væru þeir sem lægst hefðu launin lengst í meðferð, en á mynd 2 sést að svo var ekki.

Mynd 2: Meðallaun þeirra sem njóta þjónustu VIRK eftir lengd þjónustu í mánuðum

Útreikningar Talnakönnunar.

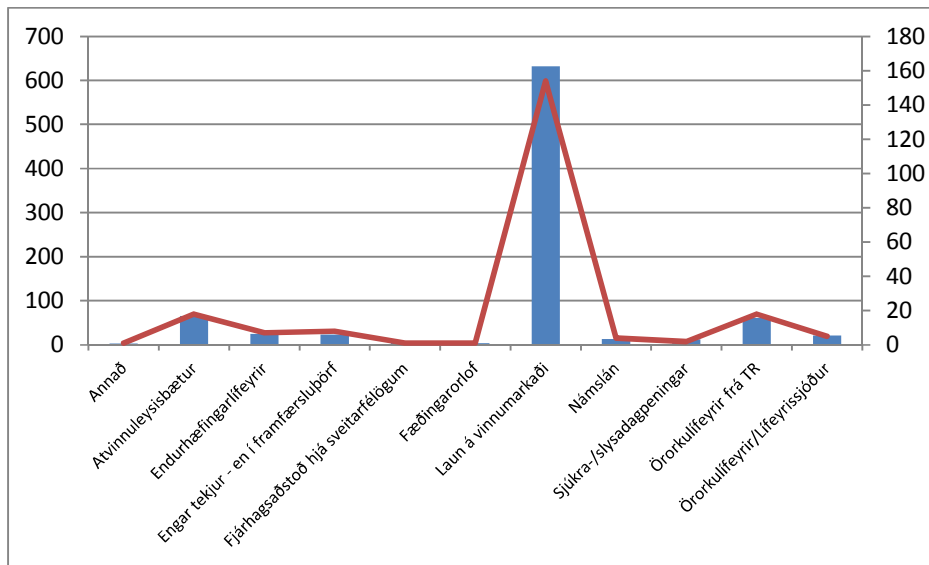
Ýmsar fleiri athuganir voru gerðar sem allar bentu í þá átt að gögnin gæfu raunsanna mynd af starfinu.

Árangur af starfinu

Mikill munur var á því hvernig árangurinn var eftir því hvernig staða fólks var þegar það hóf þátttöku hjá VIRK. Eins og gefur að skilja vegnaði mönnum almennt betur eftir því sem þeir komu fyrir í endurhæfingu eftir að sjúkdómur hófst eða slys varð. Hér að neðan eru sýndar nokkrar myndir þar um, en ekki eru um að ræða tæmandi úttekt.

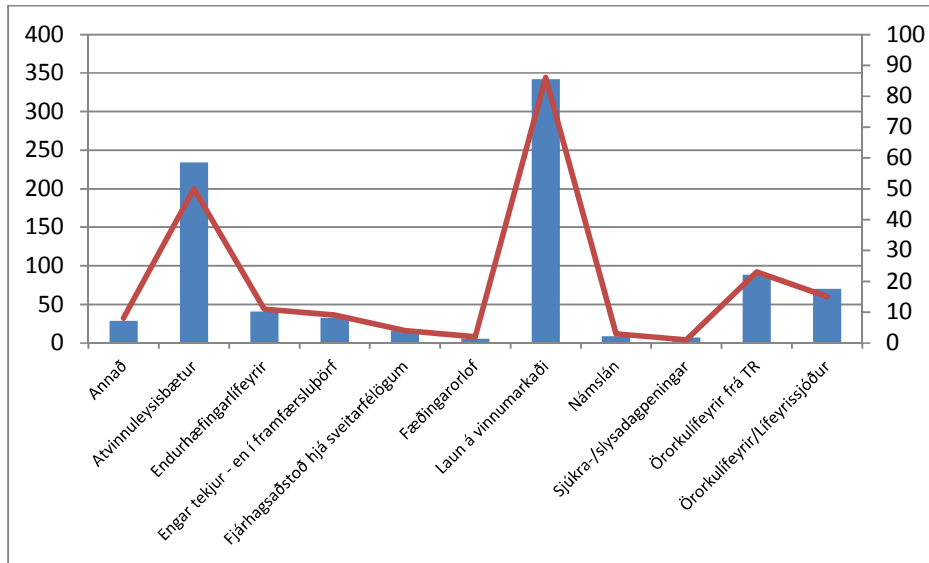
- ▶ Á glærunum hér á eftir er sýnt hvernig einstaklingum sem nutu þjónustu VIRK reiddi af m.v. grunnmat, þ.e. það mat þegar þeir koma inn í ferlið.
- ▶ Glærurnar sýna hvernig reiknuð laun skiptast eftir flokkun við útskrift. Notuð er meginflokkun við grunnmat og útskrift, en sumir fá tekjur frá fleiri einum stað, þó að flestir flokkist aðeins í einn flokk.
- ▶ Súlurnar sýna heildarfjárhæð (vinstri ás), línan fjölda (hægri ás).

Mynd 3: Grunnmat: Laun á vinnumarkaði. Staða við útskrift.

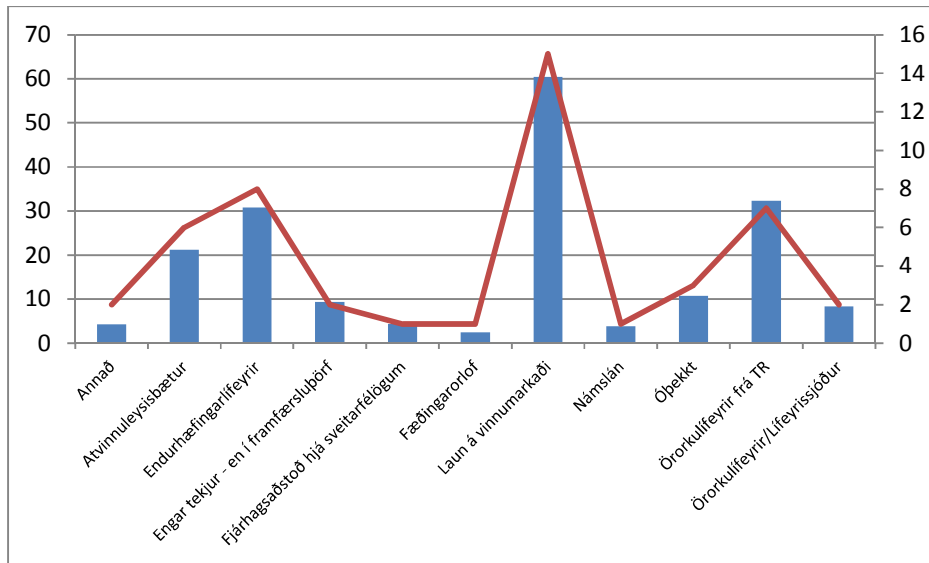
Súlurnar sýna heildarfjárhæð (vinstri ás), línan fjölda (hægri ás). Útreikningar Talnakönnunar.

Mynd 4: Grunnmat: Sjúkradagpeningar. Staða við útskrift.

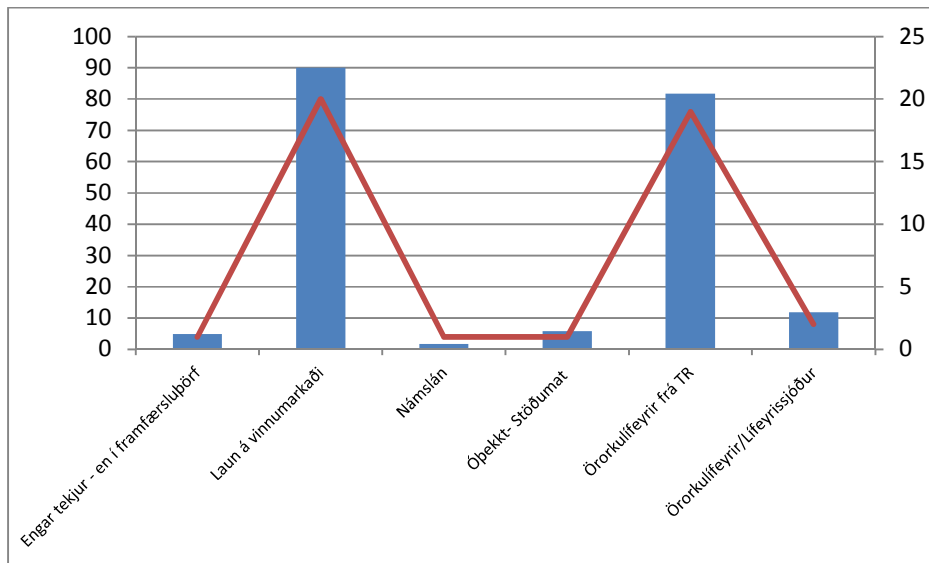
Súlurnar sýna heildarfjærhæð (vinstri ás), línan fjölda (hægri ás). Útreikningar Talnakönnunar.

Mynd 5: Grunnmat: Endurhæfingarlífeyrir. Staða við útskrift.

Súlurnar sýna heildarfjærhæð (vinstri ás), línan fjölda (hægri ás). Útreikningar Talnakönnunar.

Mynd 6: Grunnmat: Örorculífeyrir TR. Staða við útskrift.

Súlurnar sýna heildarjárhæð (vinstri ás), línan fjölda (hægri ás). Útreikningar Talnakönnunar.

Heildarjárhæð táknar hér mat á heildarlaunum viðkomandi einstaklinga alls. Til dæmis sýnir mynd 6 að 20 einstaklingar útskrifast og eru þá í launaðri vinnu. Árslaun þessa hóps eru um 90 milljónir króna.

Myndirnar sýna að hlutfallslega flestir útskrifast á vinnumarkað af þeim sem voru í veikindaleyfi þegar meðferð hófst, en samt næst umtalsverður árangur hjá þeim sem komnir eru á endurhæfingarlífeyri Tryggingastofnunar og jafnvel á örorculífeyri.

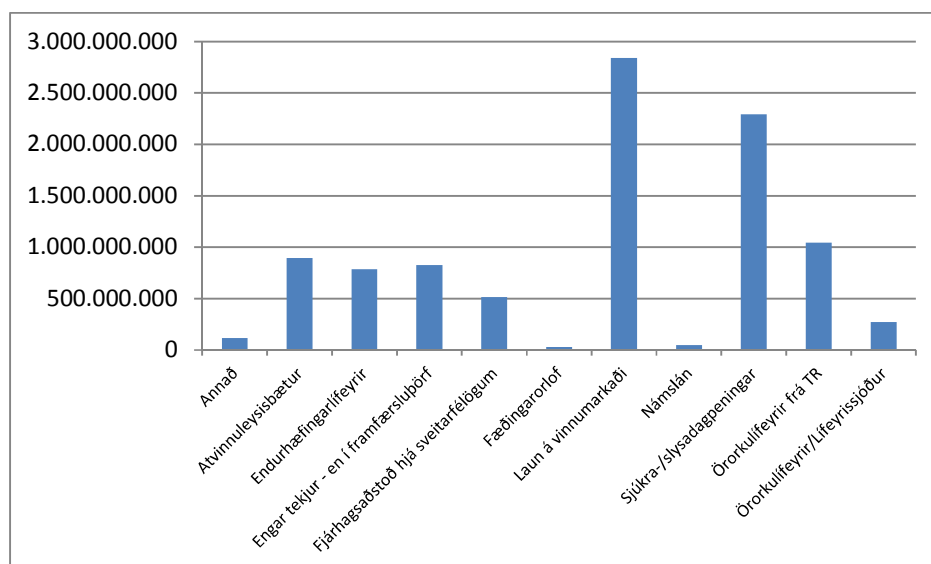
Hvað sparast mikið?

- ▶ Menn geta gefið sér ýmsar forsendur við matið. Erfitt er að segja hve lengi hver um sig hefði orðið óvinnufær, ef ekkert hefði verið að gert.
- ▶ Sumir hefðu getað náð árangri upp á eigin spýtur, meðan aðrir hefðu hugsanlega hlotið varanlega örorku.
- ▶ Ef einstaklingur er á örorculífeyri hjá lífeyrissjóðum eða TR við komu til VIRK kemur inn til VIRK og útskrifast á vinnumarkað (þ.e. er með laun á vinnumarkaði, atvinnuleysisbætur eða námslán við útskrift) er reiknað með að einstaklingurinn hefði farið á varanlega örorku án aðkomu VIRK.
- ▶ Reynslan sýnir að mjög fáir einstaklingar á örorculífeyri fara aftur á vinnumarkað.

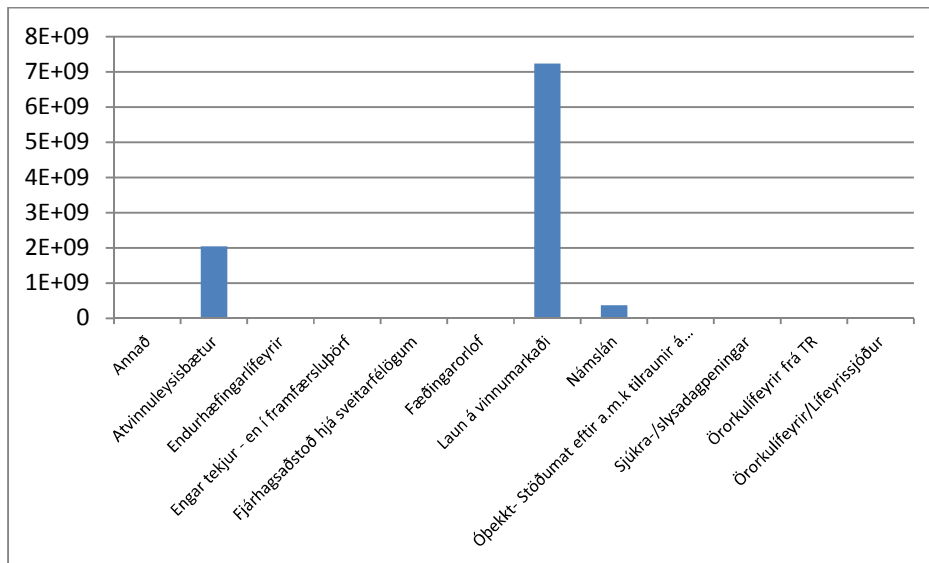
- ▶ Ef einstaklingur er á endurhæfingarlífeyri hjá TR við komu til VIRK og útskrifast á vinnumarkað er reiknað með að helmingur þeirra hefði farið á örorku út starfsævina. Þetta er í samræmi við þær tölur sem hafa komið frá TR en þær sýna að um helmingur þeirra sem fer á endurhæfingarlífeyri endar á örorkulífeyri.
- ▶ Reiknað er með að hinn helmingurinn hefði komist á vinnumarkað eftir 60 mánuði.
- ▶ Með aðra er horft á að þeir sem voru í vinnu, fóru á atvinnuleysisbætur eða námslán við útskrift hefðu allir verið 60 mánuði (fimm ár) óvinnufærir.
- ▶ Þetta er væntanlega fremur varfærin forsenda, því ekki er gert ráð fyrir varanlegri örorku hjá neinum, en hún kostar samfélagið auðvitað mjög mikið.
- ▶ Tala mánaða í meðferð er dregin frá 60 og niðurstöðutalan margfölduð með reiknuðum launum.
- ▶ Formúlan fyrir síðasta hópinn er:
- ▶ $(60 - \text{mánuðir í meðferð}) \times \text{reiknuð laun}$
- ▶ Reiknað fyrir hvern og einn og fundin heildartala fyrir þá sem fara í launaða vinnu.
- ▶ Niðurstaðan gefur 9,7 milljarða króna í ávinning.
- ▶ Breytingar í forsendu um einn mánuð gefa tæplega 1,5% frávik í plús eða mínus eða um +/-140 milljónir króna.

Mynd 7: Hvað sparast mikið við starf VIRK? M.v. stöðu við grunnmat

Útreikningar Talnakönnunar.

Mynd 8: Hvað sparast mikið við starf VIRK? M.v. stöðu við útskrift

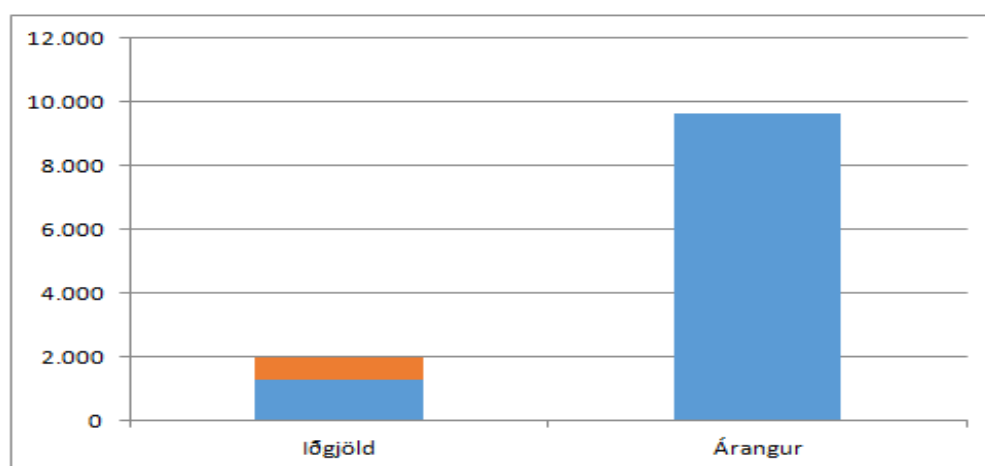

Útreikningar Talnakönnunar.

Þessar myndir sýna að eftir miklu getur verið að slægjast ef endurhæfing tekst vel til. Þarna er fjárhagslegur hagnaður reiknaður í milljörðum króna, en auk þess er auðvitað hagnaður einstaklingsins af því að hafa öðlast starfshæfni á ný. Auk þess má reikna með því að ýmis samfélagslegur kostnaður verði mun minni en ella, t.d. kostnaður heilbrigðiskerfisins.

Til fróðleiks má setja inn iðgjöld og kostnað VIRK skv. ársreikningi árið 2013 með reiknuðum hagnaði.

Mynd 9: Iðgjöld og árangur af starfi VIRK 2013

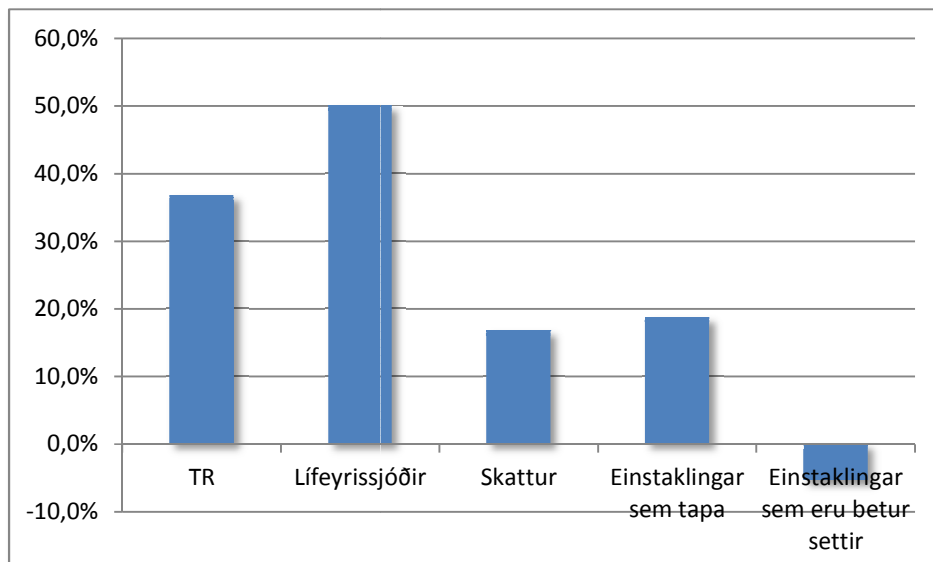
Blái hluti vinstri súlunnar sýnir rekstrarkostnað árið 2013. Ársreikningur VIRK. Útreikningar Talnakönnunar.

- ▶ Einnig var reiknað tryggingafræðilegt núvirði starfsævi við útskrift fyrir sérhvern einstakling og flokkað eftir hópum.
- ▶ Niðurstaðan er sú að heildarvirðið hafi verið 43,7 milljarðar króna. Þar af reiknast 20,4 milljarðar króna á þá sem fara í launaða vinnu.
- ▶ Ávinninginn má reikna sem hlutfall af þessari tölu, t.d. að einn af hverjum tveimur hafi öðlast bata fyrir tilstilli VIRK. Það eru 10,2 milljarðar kr.

Þessir útreikningar sýna að það er ekki hægt að benda á eina tölu sem hagnað af endurhæfingarstarfinu. Hins vegar benda tölurnar til þess að hann sé mjög mikill.

Til fróðleiks var sett fram hvernig áætlaður ábati skiptist milli Tryggingastofnunar, lífeyrissjóða, einstaklinganna og ríkisins í formi skatttekna. Þetta sést á mynd 10

Mynd 10: Hlutfallsleg skipting ábatans af endurhæfingunni.

Útreikningar Talnakönnunar.

Á mynd 10 er rétt að benda á að nokkrir einstaklingar sem eru með lág laun geta verið betur settir fjárhagslega ef þeir fara á örorkulífeyri Tryggingastofnunar. Ef um ungt fólk er að ræða er líklegt að launin muni hækka síðar á ævinni þannig að slíkur „hagnaður“ er þá aðeins tímabundinn.

Meginatriði er að miðað við þetta er hagnaður lífeyrissjóða í heild nærri fimm milljarðar króna á ári, hagnaður Tryggingastofnunar hátt á fjórða milljarð króna og ríkið fær viðbótar skatttekjur upp á 1,5 milljarða króna. Ofan á þetta kemur svo hagur einstaklingsins, bæði fjárhagslegur auk þeirra lífsgæða sem felast í því að geta tekið þátt í samfélaginu.

Niðurstaða

- ▶ Þessi greining gefur mynd af því hverju starf VIRK skilaði á árinu 2013.
- ▶ Ábatinn af starfseminni skilar sér bæði til Tryggingastofnunar, lífeyrissjóða og ríkisins í formi aukinna skatttekna. Ofan á það bætist ábati einstaklingsins.
- ▶ Mjög erfitt er að finna einhlítan mælikvarða á árangurinn, en mikilvægt er að skoðuð sé sama kennitala á hverju ári.
- ▶ Þá er auðvitað líka mikilvægt að hún byggi á skynsamlegri nálgun.
- ▶ Talnakönnun telur að niðurstöðurnar bendi eindregið í þá átt að starf VIRK sé mjög arðbært.